

40 Days: Elul and Har Sinai

1. פרקי דרבי אליעזר פרק מו

ובראש חדש אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה "עלה אלי ההרה" [דברים י, א]. והעבירו שופר בכל המחנה, שהרי משה עולה להר, שלא יטעו עוד אחר העבודה זרה. והקדוש ברוך הוא נתעלה אותו היום באותו שופר, שנאמר [תהלים מז, ו] "עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר". ועל כן התקינו חכמים שיהיו תוקעין בשופר בראש חדש אלול בכל שנה ושנה.

2. טור אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפא

תניא בפרקי ר"א בר"ח אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר ע"ג והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר (תהלים מ"ז) "עלה אלהים בתרועה וגו'" לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ושנה וכל החדש כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה שנאמר (עמוס ג') "אם יתקע שופר בעיר ולא יחרדו וגו'", וכדי לערבב השטן.

3. שלחן ערוך או"ח תקסה:ד

יש מי שאומר ששני ימים ושני לילות רצופים, יש להשוותם לארבעים תעניות שאינם רצופים. והנה: ויש אומרים דבאדם חלף סגי לו צב' ימים רצופים; אצל אדם צריא, קלפה ימים (הגהות מנהגים צ"ס מהר"י צרי"ן). ונראה לי דכל זה לא מירי אלא צמי שנתחייב לאדם מ' ימים שאינו רצופים, מפני תשובה כדי להצטער, ואז משאין האזי לער להאזי לער, ועל פיוצא צנה נאמר דינים אלו דדברי האחרונים ז"ל; אצל מי שגדר לאדם מ' יום, קריה לקים מה שגדר, דלא גרע מיום זה דאינו לונה ופורע; ואפלו למאן דאמר אפלו יום זה לונה ופורע, הכא מודה דקריה לקים נדרו, כל שפן מ' יום שפני יום פפור, שמתענים לזכר עליית משה צהר, שמי שהציל עליו, שאין להם תשלומין צפנים או קלפה ימים רצופים.

מגן אברהם שם

שלפני יה"כ. ויתחיל להתענות אחר ט"ו באב ולא יתענה בשבת ור"ח (ע"ה):

4. הלכות רי"ץ גיאת הלכות תשובה

ואמר רב כהן צדק מנהג בבי ישיבות לומר תחנונים ב' ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים. משכימים בכל יום לבית הכנסת לפני עמוד השחר ומבקשים רחמים. ומתחיל שליח צבור ואומר תהילה לדוד ועונן אחריו ועומד ואומר קדיש ומתחיל ש"ץ ואומר תחנונים. וכשמסיים ואומר ואנחנו לא נדע אומר קדיש (ומקדש). ואומר רבינו האי מנהגנו לומר תחנונים בהני י' ימים לחוד, ושמענו דמקצת אתרי פרס קיימי מראש חדש אלול ואמרי דביה סליק משה להר זימנא שלישיית ונחית בלוחות שניות ביום הכפורים. וכל המוסיף לבקש רחמים ותחנונים זכות הוא לו. ואנו מנהגנו כהני דקיימו מתחלת אלול.

5. ב"ח אורח חיים סימן תקפא

והעבירו שופר בכל המחנה שהרי משה עלה להר. כצ"ל ופי' שעל ידי תקיעה זו נתקבצו כולם והגידו להם הרי משה עלה להר וכו' ולפי דאיכא למימר דאם היו מעבירין כרוז נמי היו נמנעים מלחטוא ואין מעלה בשופר זה לכך אמר "והקדוש ברוך הוא נתעלה אותו יום באותו שופר שנאמר 'עלה אלהים בתרועה' וגו'" פירוש עלה אלהים בתרועה היא תרועה דראש השנה דכתיב (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם אבל יי בקול שופר מקרא יתר הוא ואתא לדרשה דבקול שופר דמדבר, דעל ידו הלכו אחרי יי ולא טעו בעבודה זרה, גם בזה נתעלה המקום ברוך הוא וברוך שמו, ולכן התקינו שיהיו תוקעין בשופר בראש חדש אלול בכל שנה ושנה.

6. שו"ת בית הלוי דרושים דרוש יח

הנה עיי' שניתן להם אח"כ בעל פה נתעלו בה ישראל מעלה גדולה יותר, דמקודם דכל התורה הי' רמוז בהלוחות היו ישראל והתורה שני עניינים דישראל הם המקיימים להתורה ושומרים אותה והיו אז בבחינת כלי שמונח בו התורה וכמו אה"ק שמונח בו הס"ת והוא תשמישי קדושה. אבל אח"כ דניתן להם התורה שבע"פ נמצא דישראל הם בבחי' קלף של תושבע"פ וכמאה"כ כתבם על לוח לבך וכמו שהקלף של ס"ת הוא עצם הקדושה ולא תשמיש דהקלף והכתב שכתוב בו שניהם ביחד הם ס"ת כמו כן התורה וישראל כולא חד

הוא. אמנם לא כל אדם יוכל להשיג כל התושב"פ כמו שהיו על הלוחות הראשונים רק כל א' וא' זוכה בה לפי מדרגתו ולפי יגיעתו בתורה"ק ורק משה רבינו השיג כל מה שניתן בכח אנושי להשיג בהתורה ונמצא נעשה גופו קדוש כגוף של תושב"פ וכמו שבלוחות הראשונים היו כתובים כל התושב"פ כמו כן אח"כ היו כתובים בראשו של משה כל מה שניתן לאדם רשות להשיג בהתושב"פ. **ונמצא שאצל משה רבינו חזר הכל כמו שהי' מקודם השבירה רק ניתוסף לו עי"ז עוד מעלה גדולה דבתחילה היו כתובים בהלוחות ואח"כ נכתבו בו ובראשו.**

7. R. Michael Rosensweig: "The Significance of Rosh Chodesh and the Month of Elul"

What emerges from these sources is that the events of Rosh Chodesh Elul are marked independently both with respect to Moshe's and Kelal Yisrael's initiative, as well as Hashem's reciprocal response! Moshe's Rosh Chodesh mission actually signified a renewed and changed relationship between Hashem and Kelal Yisrael. According to Chazal, the sin of the egel forever changed Jewish history and the nature of the relationship between Hashem and His people. Much evidence, including the pesukim that characterize the two sets of luchot, points to the fact that the renewed relationship would be one in which the nation would be required to invest more obvious effort and initiative and responsibility, and which would accent a more evidently reciprocal relationship, one in which man would also have greater input within prescribed limits. The explicit renunciation of idolatry and, symbolically, significant dimensions of their spiritual profile that characterized the pre-egel period, and Hashem's elevation by virtue of Kelal Yisrael's shofar initiative perhaps reflected the imminent change, capturing the essence of Moshe's renewed mission to reconstitute Yahadut. The momentous events of Rosh Chodesh Elul, then, constituting as they did a watershed in the reciprocal relationship between Hashem and Kelal Yisrael, surely demand commemoration and generate anew yearly the obligation of contemplation and introspection.

8. ויקרא פרשת צו פרק ה

(לג) ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם: (לד) כפֿאֿשֿר עֿשֵׂה בַיּוֹם הַזֶּה צִנֹּה? קִנְיָן לַעֲשֹׂת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

9. יומא ב.

משנה. שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין...

גמרא... מנא הני מילי? אמר רב מניומי בר חלקיה אמר רבי מחסיא בר אידי אמר רבי יוחנן: אמר קרא כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשת לכפר עליכם. לעשת - אלו מעשי פרה, לכפר - אלו מעשי יום הכפורים.

כאשר עשה – במלואים, שְׁלוֹחַ אֹתָם לְפָרוֹשׁ מִצִּיתָם שְׁבַע יָמִים, שְׁנֹאמֵר (ויקרא ח) ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה וגו', וצמייני עזרו, שְׁנֹאמֵר (שם /ויקרא ט) ויהי ציום השמיני קרא וגו' וכתוב קרב אל המזבח וגו' כאשר וגו' אֵה עֲשׂוֹת לְדוֹרוֹתָם, לְפָרוֹשׁ שְׁבַע לְפָנֵי עֲבֹדַת יוֹם אֶחָד.

10. יומא ג.

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: מהיכא קא ילפת לה - ממלואים, אי מה מלואים - כל הכתוב בהן מעכב בהן, אף הכא נמי - כל הכתוב בהן מעכב בהן. וכי תימא הכי נמי, והתנן: ומתקנין לו כהן אחר, ולא קתני מפרישין! וכי תימא: מאי מתקנין - מפרישין, ליתני או אידי ואידי מתקנין, או אידי ואידי מפרישין! - אמר ליה: אלא מר מהיכא יליף לה? - אמר: מסיני, דכתיב (שמות כד: טז) "וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי". מכדי כתיב ויקרא אל משה ביום השביעי, מאי ששת ימים? **זה בנה אב, שכל הנכנס במחנה שכינה - טעון פרישת ששה**. - והא אנון שבעה תנן! - מתניתין רבי יהודה בן בתירא היא, דחייש לטומאת ביתו.

11. שיעורי הגרי"ד – עבודת יום הכיפורים

מסתבר, שמחלוקתם מתייחסת לא רק למקור הדין אלא אף לאופיו ומחייבו. אם הילפותא היא מסיני, הרי שהמחייב הוא ביאת מקדש, שהרי בשעת מתן תורה היה לסיני דין מקדש וכדמוכח מספק הסוגיה **בנדה (מב, א)** דדלמא יש לפשוט דפולטת שכבת זרע רואה הוי, מדאחמיר רחמנא אבעלי קריין ואפולטת בסיני. דכך נקבעה ההלכה, דכל הבא לפני השכינה טעון הכשר והכנה לעצם עמידתו לפני ה' ואין כאן זיקה לכהונה או עבודה, שכן לא נקרא משה לעבוד, אלא פשוט לעמוד לפני ה'. ואילו לרבי יוחנן דיליף ממילואים, נראה שהפרשה היא בבחינת הכשר והכנה לעבודת יום הכפורים, ויש כאן חובה להיערך כדי שתתקיים עבודת היום בהכשרה, שכן כל מגמת המילואים היתה לחנך ולהכין לקראת העבודה העתידה.

12. ויקרא פרשת אחרי מות פרק ט"ז

(א) וידבר יי' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני יי' וימתו. (ב) ויאמר יי' אל משה דבר אל אהרן אחיד ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת. (ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה. (ד) כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגר ובמזנפת בד יצנף בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם. (ה) ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה. (ו) והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו. (ז) ולקח את שני השעירים והעמיד אתם לפני יי' פתח אהל מועד. (ח) ונתן אהרן על שני השעירים גרלות גורל אחד ליי' וגורל אחד לעזאזל. (ט) והקריב אהרן את השעיר אשר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה. (יא) והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את פר החטאת אשר לו. (יב) ולקח מלא המחנה גחלי אש מעל המזבח מלפני יי' ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת. (יג) ונתן את הקטרת על האש לפני יי' וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות. (יד) ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים מן הדם באצבעו. (טו) ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת. (טז) וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם. (יז) וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל. (יח) ויצא אל המזבח אשר לפני יי' וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב. (יט) והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל. (כ) וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי. (כא) וסמך אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה. (כב) ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר. (כג) ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבר אשר לבש בבואו אל הקדש והניחם שם. (כד) ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם. (כה) ואת חלב החטאת קטיר המזבחה. (כו) והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה. (כז) ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הבא את דמם לכפר בקדש יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש את ערתם ואת בשרם ואת פרשם. (כח) והשרף אתם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה. (כט) והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוככם. (ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל חטאתיכם לפני יי' תטהרו. (לא) שבת שבתון היא לכם וענייתם את נפשתיכם חקת עולם. (לב) וכפר הפהו אשר ימשח אתו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו ולבש את בגדי הבר בגדי הקדש. (לג) וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח וכפר ועל הפהנים ועל כל עם הקהל וכפר. (לד) והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מפל חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר צוה יי' את משה.

13. משנה, יומא ח:

אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר: וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם (יחזקאל ל"ו: כ"ה). ואומר: מקוה ישראל יי' (ירמיהו י"ז: ג), מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.